

ТЕМА 15: СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА.

План

- 1.** Спеціальна педагогіка, її об'єкт, предмет і завдання. Основні категорії спеціальної педагогіки.
- 2.** Підрозділи спеціальної педагогіки:
  - олігофренопедагогіка
  - тифлопедагогіка
  - сурдопедагогіка

1. Спеціальна педагогіка, її об'єкт, предмет і завдання. Основні категорії спеціальної педагогіки.

Спеціальна педагогіка – це теорія та практика спеціальної (особливої) освіти) з відхиленнями у психічному чи фізичному розвитку, для яких освіта у звичайних педагогічних умовах та за допомогою загальнопедагогічних методів і засобів є ускладненим чи взагалі неможливим.

- **Суб'єкт спеціальної педагогіки** – особа, що має вади психофізичного розвитку, які перешкоджають їй засвоєнню освітніх програм без створення спеціальних умов для отримання освіти.
- **Об'єкт спеціальної педагогіки** – спеціальна освіта осіб із особливими освітніми потребами як соціокультурний та педагогічний феномен

Предмет спеціальної педагогіки –

теорія та практика спеціальної освіти, а саме, вивчення особливостей розвитку та освіти людини з обмеженими можливостями, особливості її становлення та соціалізації як особистості, знаходження найкращих шляхів, засобів, умов для корекції та компенсації діяльності порушених органів, функцій та систем, освіти такої людини з метою її максимальної соціальної адаптації та інтеграції у суспільство.

Завдання спеціальної педагогіки:

- - вивчення педагогічних закономірностей розвитку особистості в умовах обмежених можливостей життєдіяльності;
- - визначити корекційні та компенсаторні можливості людини відповідно до наявного порушення психофізичного розвитку її індивідуальних особливостей;
- - обґрунтування та розробка класифікацію осіб з особливими освітніми потребами;
- - вивчення закономірностей спеціальної освіти, існуючих педагогічних систем освіти осіб з особливими потребами прогнозування виникнення та розвитку нових педагогічних систем;
- - розробка наукових основ змісту спеціальної освіти, принципів, методів, організаційних умов спеціальної освіти;

Завдання спеціальної педагогіки:

- - розробка та реалізація освітніх корекційно-педагогічних, компенсаторних, реабілітаційних, попереджувальних та розвивальних програм освіти осіб з особливими потребами.
- - вивчення та здійснення соціального та середовищного адаптування, абілітації та реабілітації, інтеграції осіб з обмеженими можливостями різних вікових груп.
- - розробка та апробація програм профорієнтування профконсультування, професійної підготовки соціально-трудової адаптації осіб з обмеженою працездатністю.
- - вивчає та розроблює та реалізує педагогічні засоби і механізми профілактики порушень розвитку
- - розроблює та реалізує механізми інтеграції в освіті та соціокультурному середовищі, здійснює психолого-педагогічну підготовку батьків, що мають дітей з

Спеціальна педагогіка та спеціальна освіта.

Спеціальна освіта – дошкільна, загальна та професійна освіта, для отримання якої особам з порушеннями психофізичного розвитку створюються спеціальні умови.

- **1) олігофренопедагогіка** – здійснення навчально-виховної діяльності в середовищі розумово-відсталих людей;
- **2) тифлопедагогіка** – здійснення навчально-виховної діяльності у середовищі людей з порушенням зору;
- **3) сурдопедагогіка** – здійснення навчально-виховної діяльності у середовищі людей з порушенням слуху;
- **4) логопедагогіка** – здійснення навчально-виховної діяльності у середовищі людей з порушенням вимови;
- **5) дефектологія** – вивчає особливості впливу різних

Корекція і компенсація

- ▣ **Компенсація** (від лат. *compensatio* – відшкодування, врівноваження) – у загальнобіологічному розумінні означає одну з форм пристосування організму до умов існування при випадінні або порушенні якоїсь його матеріальної структури або функції внаслідок перенесеного захворювання, травми, ушкодження.
- ▣ **Корекцією** (від лат. *correctio* – поліпшення, виправлення) у спеціальній педагогіці в широкому плані називають сукупність педагогічних та лікувальних засобів, спрямованих на виправлення недоліків розвитку

Реабілітація та абілітація.

- ▣ **реабілітація** – це застосування цілого комплексу заходів медичного, соціального, освітнього та професійного характеру з метою підготовки чи перепідготовки індивідуума до найвищого рівня його функціональних здібностей.
- ▣ **абілітація** (від лат. *habilis* – *бути здатним до чого-небудь*) по відношенню до раннього віку мова може йти не про відновлення здатностей до чого-небудь, втраченої внаслідок травми, хвороби тощо, а про первинне їх формування.

2. Підрозділи спеціальної педагогіки:

Олігофренопедагогіка

- Предмет олігофренопедагогіки: теоретичні основи, методи навчання і виховання дітей і підлітків з порушенням інтелекту
- Завдання олігофренопедагогіки:
- Розкриття значення виховання в корекційному розвитку розумово відсталої дитини
- Вивчення закономірностей психічного розвитку розумово відсталих
- Розробка змісту методів, прийомів, засобів навчання і виховання людей, що страждають порушенням інтелекту й організація їх життя в спеціальних закладах

Форми розумової відсталості

- Легка (IQ в межах 50-69)
  - Помірну (IQ в межах 35-49),
  - Важку (IQ в межах 20-34),
  - Глибоку (IQ нижче 20).

Причини порушення

інтелекту

- **Спадкові фактори** (розумова відсталість батьків, порушення хромосомного набору, алкоголізм, наркоманія);
- **Паталогія внутрішньоутробного розвитку** (різні інфекції, гормональні захворювання, інтоксикації, травми);
- **Патологічні фактори**, що діють під час пологів і в ранньому віці дитини:
  - Родова травма та асфексія;
  - Нейроінфекції та різні соматичні захворювання дитини (особливо в перші місяці життя, що супроводжуються обезводненням та дистрофією, що є найбільш патогенним для мозку дитини);
  - Травми мозку.

тифлопедагогіка

□ завдання:

- створення позитивного іміджу незрячої людини в суспільстві.
- видання та розповсюдження літератури просвітницького характеру.
- розширення мережі вищих навчальних закладів, що надають тифлопедагогічну освіту.
- надання тифлопедагогічних і тифлотехнічних послуг широким верствам населення.
- робота з батьками, родичами та друзями незрячих.
- організація процесу навчання та виховання незрячих відповідно до норм, проголошених «Конвенцією з прав людини ООН».
- впровадження процесу навчання та виховання незрячих тифлокоректною мовою, уникаючи негативно забарвленої лексики.

□ завдання:

- врахування психологічних особливостей незрячих під час роботи з ними.
- ознайомлення незрячого не тільки з існуючими в Україні законодавчими нормами щодо людей із порушеннями зору та тифлотехнічними засобами, а й з найкращими зразками світової практики;
- спрямованість навчально-виховного процесу на подолання незрячими комплексу неповноцінності з одночасною акцентуалізацією на саморозвиток та досягнення якнайповнішої самореалізації;
- виховання самостійної позитивно спрямованої особистості, котра здатна сама, своїми вміннями і талантом вибороти гідне «місце під сонцем», обстоюючи власні права й не забуваючи про обов'язки перед родиною та суспільством.

Сурдопедагогіка

(від лат. *surdus* – глухий) – розділ спеціальної педагогіки про розвиток, виховання та навчання дітей і дорослих з вадами слуху.

- **Предмет** – процеси розвитку, виховання та навчання дітей і дорослих з вадами слуху.
- Розрізняють два види слухової недостатності: *туговухість* (приглухуватість) і *глухоту*.

До основних завдань сурдопедагогіки відносяться:

- 1.Розробка методів діагностики порушень слуху, в тому числі – раннього виявлення.
- 2.Вивчення особливостей психічного розвитку дітей в умовах слухової депривації.
- 3.Дослідження закономірностей компенсації вад слуху.
- 4.Розробка теоретичних основ розвиваючої та корекційної роботи з глухими і слабочуючими дітьми.
- 5.Удосконалення методів корекційно-розвивальної роботи з дітьми з вадами слуху, в тому числі - формування мовлення, розвитку слухового сприйняття, навчання вимові.
- 6.Визначення задач, принципів, змісту і методів навчання та виховання дітей з вадами слуху на різних ступенях освіти.
- 7.Організація допомоги батькам у вихованні дітей з вадами слуху.
- 8.Сприяння повноцінній інтеграції осіб з вадами слуху в

Методи сурдопедагогіки

- 1.Спостереження.
- 2.Бесіда, опитування, анкетування.
- 3.Педагогічний експеримент.
- 4.Аналіз документації.
- 5.Вивчення педагогічного досвіду.
- 6.Вивчення дитячих робіт.
- 7.Вивчення літературних джерел.

Туговухість –

□ таке зниження слуху, при якому виникають утруднення в сприйнятті та самотійному оволодінні мовленням, але залишається можливість оволодіння за допомогою слуху хоча б обмеженим і викривленим запасом слів.

□ За **Л.В.Нейманом** розрізняють три ступеня туговухості в залежності від величини втрати слуху в мовному діапазоні частот (500-4000 Гц):

□ ***I ступінь – втрата слуху не перевищує 50 дБ;***

Для дитини мовленнєве спілкування залишається доступним, вона може сприймати мовлення розмовної гучності на відстані більше 1-2 м.

□ ***II – середня втрата слуху від 50 до 70 дБ;***

Мовленнєве спілкування утруднене, розмовне мовлення сприймається на відстані до 1 м.

□ ***III – втрата слуху вище 70 дБ;***

Мовлення розмовної гучності сприймається нерозбірливо навіть у самого вуха.

Глухота –

такий ступінь зниження слуху, при якому самостійне оволодіння мовленням виявляється неможливим.

- Л.В.Нейман відзначає 4 групи глухих:
- 1 група – діти, які сприймають звуки найнижчої частоти, 125-250 Гц.
- 2 група – діти, які сприймають звуки до 500 Гц.
- 3 група – діти, які сприймають звуки до 1000 Гц.
- 4 група – діти, які сприймають звуки до 2000 Гц і вище.

Класифікація туговухості в шкільному віці

Ступінь	Відстань (м), на якій чутні		Установи, де звичайно навчаються діти з нормальною засвоюваністю при наявності дефекту слуху, і допоміжні засоби
	Розмовна мова	Шепіт	
Легкий	Більше 6	<u>3-6</u> **	Нормальна школа. На особливому обліку шкільного лікаря-спеціаліста
Помірний	<u>4-6</u>	1-3	Нормальна школа. Парта в залежності від слуху
Значний	<u>2-4</u>	0,5-1	Нормальна школа. Читання з губ, 1-2 парта
Тяжкий	Менше 2	0-0,5	Школа або клас для туговухих. Мікрофон. Читання з губ

Розділи психолого-педагогічного обстеження

- - спостереження за діяльністю дитини (грою, малюванням);
- - обстеження розумового розвитку;
- - перевірка стану слуху;
- - перевірка стану мовлення;
- - спостереження за поведінкою, виявлення особистісних особливостей.